

ERIK

SISUKS: P. RASSI: JUHID JA JUHTAVAD ■ M. MEI-
USI: KULTUURELU JUHTIMISE PROBLEEM ■ A. PUIDU:
SAAGU EESTI EESTLASE TÕSISEKS KODUKS ■ J. VIL-
DANG: VIIGILEHT, MIS VAJAB KÕRVALDAMIST ■ M. NURK:
BALTIKUM JA VÄLISRIIGID ■ K. KASK: RAUDTEE
JA JÕUVANKRID ■ ED. SALURAND: RINGVAADE ■

NR 2

1935

ERK'ide häälekandja, ajakiri

„ERK“

on ainuke rahvuskultuuriline ajakiri Eestis.

„ERK“ ilmub 1935. a. Tallinna Eesti Rahvustlaste Klubi väljaandel 10 numbrit. Tellimishind Kr. 3.— aastas.

„ERK“ on oma kaastöölisteks koondanud üle 50 tuntud kultuuri-, majanduse- ja avaliku elu tegelase.

„ERK“ käsitab kultuuri-, majanduse- ja ühiskondliku elu küsimusi rahvuslikult seisukohalt — iseseisvalt ja päevakohaselt.

„ERK'i“ toimetuse ja talituse aadress:

Tallinn, Estonia pst. 15—3. Postkast 208.

Posti jooksev arve nr. 131.

Tellimisi võetakse vastu kõikides postiasutistes.

„ERK“ nr. 3 ilmub mai algul.

Huvitav ja vajaline raamat igale eestlasele

„Tühiseid“

Eestluse aastaraamat 1935.

Eesti Rahvustlaste Klubi toimetised nr. 4. Toimetus: **A. Eller, J. Mets.** Toimetanud **Ed. Roos.** 160 lk. Hind 1 kr.

S I S A L D A B :

1) Igale vajajise eesti avalike tegelaste sünni- ja surmapäevade kalendaariumi.

2) Eriti koolidele vajalise, aga ka igale oma rahva ajaloost lühiülevaadet saada tahtvale eestlasele huvitava kokkuvõtte — Eesti kroonika 1835—1935.

3) Kirjutised: **E. Kant:** Eestluse ülesandeid; **Ed. Poom:** Rahvus ja majandus; **J. Aul:** Eestlaste tõuline kuuluvus; **J. Lang:** Võõrkeelte õpetamise küsimus meil; **E. Kant:** Eesti rahvastiku arvu ja juurdekasvu küsimusi; **R. Sõrmus:** Eestlased ja eesti vähemusrahvused; **O. Liiv:** Eesti sakslaste päritolu; **H. Kulmen:** Kadaklus iseseisvas Eestis; **A. Saareste:** Uut, eestilist nime kust ja kuidas leida? Valimik eesti isikunimesid.

4) Ülevaadet ja arvanded — annavad ülevaatlikke kokkuvõtteid mitmeist meie kultuuri- ja majandusaladest autoreilt nagu: **A. Vaigla, O. Urgart, R. Paris, S. Lind, J. Mets ja J. Viigant.**

ERK

ÜLD-, MAJANDUS- JA KULTUURPOLIITILINE AJAKIRI

NR. 2 (24)

1. APRILLIL 1935.

III AK.

Juhid ja juhitud.

„Korrake tegu, saate harjumuse; korrake harjumust, saate karakteri; korrake karakterit, saate saatuse“.

Thackeray.

Algan Thackeray motoga seepärast, et nii üksikisikute kui ka rahvaste ja riikide saatuse määrab võitlus, võitlus oma olemasolu eest nii loodusjõududega kui ka oma naabritega. Selle võitluse käiku juhib tahe — väsimatu rühkimine ülesseatud kindla eesmärgi poole. Võitlus ongi ju elu, areng; kõrgema, väärtuslikuma otsing. Võitlus ongi ju suurim loomine rahvaste elus, kollektiivne loomine, mis loob uusi ja ikka uusi väärtusi nii rahvastele kui ka inimkonnale.

Iga võitluse edukuse eeltingimuseks on kõigepealt selge siht, eesmärk ja tegevuskava; siis alles võitlejate jõutagavarade tundmine ja jõudude otstarbekas kasustamine, vastasjõudude õige hinnang, võitluse õieti valitud algamisaeg jne. Selle teostamine eeldab staapi, oma ülesande kõrgusel seisvat juhtkonda. Kuid hea staap, parimgi juhtkond on siis võimetud, kui juhitud hulka ei tiivusta ega liida võitluse eesmärki, kui juhtidel ja juhitudavil puudub ühine võitlust hingestav mõte, idee, mis kogu võitlust ei tõstaks madalast ja hallist igapäevasusest kõrgemale, kui neil puudub pühaks tunnustatud ideaal.

Ainult kõikidele omase ideaaliga õigustab rahvas oma võitlusi ja oletut. See ideaal määrabki tema omapära. Seda tõendavad meile selgesti rahvaste mütidid, mis näitavad rahvaste jumalikku päritolu, nende tihedat seost metafüüsilise maailmaga. Kuigi empiriline psühholoogia põhjendab seda nähet võitlusega rahva alamuskompleksi vastu, s. o. vajalise abi-

nõuna eneseväärtuse ja eneseaustamise tõstmiseks ja usu sisendamiseks enesesse, ei kummuta see siiski ideaali vajadust, seose otsingut metafüüsilise maailmaga. Muidu osutuks ülearuseks nii religioonid ja otsingud uskude alal kui ka igasugused sotsiaalsed õpetused, mis oma tagapõhjas vihjavad ikkagi teatud ideaali otsingule. Seda näitab meie reaalne elu. Eeltoodust järgneb, et rahvas pole alati pidevalt materialistlikult häälestatud, ta ei taha ainult „tsirkust ja leiba“, vaid rahvaski rühub suursugususele, tahtes olla ohvrimeelne ja sangarlik, olgugi hetkeks.

Siit algab juhtkonna suurim ülesanne: ei tohi maha magada neid silmapilke, vaid neid tuleb otstarbekalt rakendada ja kasustada rahva enese ja inimkonna huvides. Selleks peavad juhid ise olema rahvast haaranud idee kandjad, ideefoorid, peavad olema rahva ideaali preestritena niivõrd ideest läbi imunud, et nad suudaksid selle idee fanaatikutena rahvast sütitada ka siis, kui vaimustusleek juhtub vaibuma. Et nad suudaksid olla tulipunktiks, kuhu suunduvad iga üksikvõitleja, üksikotsija pingutused, olla keskuseks, mis suunib ühist jõulainet kõrgema ja kaugema ideaali poole. Juhid olgu rahva parimate jõutungide väljendusvahendiks, rahva missiooni valitud kandjaiks. Sest igal rahvuseks saaval rahval on oma missioon, mis oma lõppeesmärgis on alati suunatud inimkonna kui terviku viljeldamisele ja rikastamisele. Selle missiooni immateriaalne eesmärk, tema hing, võib jääda hulkadele varju, kuna selle mõistmiseks on vaja teatud vaimne areng; kuid küllalt mõistetav on siiski missiooni materiaalne külge. Seega missioon vajab küll kollektiivkandjaid, kuid ise ta eesmärgina ja elu sisuna ei pruugi olla kollektiivne. Seepärast näemegi suurrahvaste ajaloo väga hinnatavat individualismi ning selle sidumist rahvuslikkusega (rahva seas tõusnud suurmeeste austamine jne.). Nõnda tekib teatud eliit-iseloomude, eliit-karakterite kultus, mida harrastab kogu rahvas, aga mille kehasajana esineb ainult teatud valitud osa rahvast — teatud grupp, klass või kiht, kuigi seda kultust taotleb kogu rahvus. Nii on olnud eliit-karakterite kehasajaks Öhtu-Euroopas teatud perioodil aadlikud (kes degenereerusid seepärast, et nad muutusid seisuslikuks klassiks), kes juba vastavate traditsioonide kohaselt kasvatatuna olid selleks ette valmistatud; samuti Jaapanis samuraid, tugenedes oma traditsioonilisele bushidole; jne.

Huvitavalt märgib seda nähet ka Georg Forster Prantsuse revolutsiooni ajajärgul, ning mainib, et puhas isamaa-armastus võib olla ainult väikesel äravalitud grupil, vaimuaristokraatial. Nii siis: see klass või kiht võitleb ja kannab ohvrit idee nimel; see kiht on ka sangarlikkuse kehasajaja ja eeskujuga; see kiht on ka rahvuse kandjana rahvamassi ühendavaks kitiks, mis rahvast teeb rahvusterviku; see kiht on ka rahvuskultuuri alus ja looja. Ta on luustik, mis kannab rahva keha, kuid luustik, mis kasvab ja muutub ka koos rahva kehaga.

See klass või kiht on siis nende ideede teadlik väljendaja ja kandja, mida rahvas kui mass tunneb ja aimab alateadlikult. See on klass või kiht, kes kodifitseerib selle idee kindlateks normideks. See ilmestub näit. varieeride klassis juudi rahva seas, sest varieeride teeneks öieti tulekski lugeda juutluse püsimist. Samuraid kaudu toimub Jaapanis jaapani vaimu selektsioon ja rahvusmõiste säilitamine. Ka teiste rahvaste juures leiame institutsioone, mille ülesandeks vaimuaristokraatia säilitamine ja arendamine. Sellest kõigest näeme juhtkonna ülimalt tähtsust ja ka kohustusi oma rahva vastu.

Järeldus: juhtideks saamine eeldab äärmist selektsiooni, kõrget aren-

gut nii eetiliselt kui ka intellektuaalselt — ainult siis, varustatuna nende omadustega, tohiks juht asuda juhtima hulki, tohiks neid õpetada, neile eesmärki näidata. Juht olla — tähendab omada kõrget subjektiivset arengut, omada võimet sünteetiliselt mõelda, totaalselt näha. Subjektiivselt arenenud juhil pole isiklikud materiaalsed huvid valdavad: ta on ja jääb alati idealistiks; tema eesmärk, kuhu ta rahvast juhib, pole ialgi ähmane ega sageli muutuv; tema tegevustaktika pole kobamine, pole katsetamine, vaid on sirgjooneline ja kindel, mis sisendab usku ja võitlusindu ka juhitavasse. See juht pole müüdiv ega ostetav eiraha ega võimueest, sest ta teab ja hindab rahast ja võimust suuremaid väärtusi.

Ilmne on säärase juhi eeskuju vajadus massile. Kahtlemata suudab säärane juht vormida rahvapsüühet, suunides selle arengu teatud eesmärgile, kahtlemata suudab säärane juht panna rahvamassi elama tulevikule ja tulevikule ohverdama oma materiaalseid huvisid, sest mass tunneb vaistlikult temas tervikulist eliitkarakterit. Kahtlemata suudab säärane juht ohvriks tuua ka iseennast sellele massile, rahvale, kellega seob teda sügavaim hingesugulus.

Neid juhi omadusi taipab ja aimab mass ning hindab kõrgelt. Paremini tõendab seda möödunud Vabadussõda, kus juhtidel, kes koos juhitavatega julgesid panna oma kulmu kuuli ette, et koos võita või langeda, oli alati aukoht teiste, „tagala kangelaste“ ees. Sellised juhid olid jumaladatud ja nende ülistamiseks loodi legende, kus neid püüti näidata veel vapramana, õilsamana ja sangarlikumana, kui nad seda tegelikult olid. See on jällegi tõestus sellele, et rahvamass vajab alati kõrgemat eeskuju — kas või luuletab selle, kui see reaalelus puudub. Ühine oht, ühised kannatused, kaotusedki, ühised võidud ja lootused — kõik ühise kõrge eesmärgi pärast — need loovad katkematu sidemeid juhi ja juhitavate vahel: seal toimub juhi väärtuse selektsioon automaatselt.

Väga palju tähendab ka juhtkonna isiklik vanus. Me näeme, et Öhtu-Euroopa riikides käib protsess, mida võiks nimetada juhtkonna noorendamiseks; astub juhi kohale rohkem dünaamiline kesk- ja noorem generatsioon, ja me näeme, et uusi eesmärke taotlevad poliitikas Maailmasõja kaasaegsed ja just nemad leiavad rahvamasside poolt suuremat poolehoidu. Pole ka ime: nad on Maailmasõja rindemehed, kes koos oma rahvaga vaenlase vastu võidelnud ja solidaarselt sõja raskusi ja koledusi enese nahal tunda saanud — sangarid olnud. Neid usub ja neile järgneb rahvamass.

Nõnda skitseerides juhi ja juhtkonna prototüüpi, tekib küsimus, misugused institutsioonid ja abinõud oleksid suutelised selekteerima meie rahva psüühele vastavaid juhte? Kas senini valitsenud erakondade aparaat, millel lasus see kohustus, on olnud selleks võimeline? Lähem minevik vastab sellele eitavalt: koondamise asemel nad saavutasid eraldumist, neil puudus ühine ideaal ja nad olid häälestatud liiga materialistlikult. Valdavaks jäid neil ikkagi isiklikud, oma grupi, oma erakonna eesõigused ja heaolu, puudus loobumishover üldsuse kasuks. Demokratismi on kasustatud maskiks, ilma et rahvas ise oma tervikus oleks võitnud sellest midagi.

Järelikult tuleb leida ja peab kasustama teisi selekteerimisviise ja võimalusi. Selleks oleks subjektiivselt kõrgelt arenenud isikute liitumine kogu rahva, eriti aga noore peale kasvava põlve kasvatamiseks ja seda kõige karmimate

eetiliste nõuete ja tunnustatud rahvusideaali kohaselt. See sihikindel kasvatustöö õpetab noori eelistama juba varakult vaimseid väärtusi ja solidaarselt kaasa töötama oma rahvuse kaudu inimkonna kasuks.

Ilmne on, et just kõrgema vaimse arenguga rahvas suudab ka paremini ja tõhusamalt inimkonda viljelda ja rikastada. Samuti on ilmne, et sääraselt kasvatuse abil arendatud karakterid moodustavadki enesest tervikisiksusi, juhte parimas mõttes, eliit-karaktereid, kes õieti omas summas, omas kogus moodustavad ja vormivadki rahvuse ühe eesmärgi ja ka rahvuse saatuse.

Järelikult: korrakem õilsaid karaktereid ja me saame õilsama rahvussaatusena. *P. Rassi.*

Kultuurelu juhtimise probleem.

Kultuuri all, selle sõna kõige laiemas mõttes, mõtleme kõike seda, mis inimsugu kõigi aegade kestel on loonud; alates primitiivse inimese lihtsast tööriistast ja lõpetades tänapäeva tehnika, teaduse ja kunstiga. Inimesele on omane, et ta lepi ainult sellega mis on, vaid püstitab ise endale uusi nõudeid, ideid ja ideaale ja leiab oma elumõtte nende oma poolt püstitatud eesmärkide teostamises. Selles seisab inimese missioon, et ta püstitab väärtusi, ideid ja teostades neid — loob kultuuri.

Inimkonna koguloomingust või kultuurist, selle sõna kõige laiemas mõttes, eraldatakse tavaliselt majandus ja tsivilisatsioon, kuna järgi jääb vaimne kultuur, mida tavaliselt nimetatakse lihtsalt kultuuriks. Viimane hõlmab endasse neli tähtsat eriharu: teaduse, kunsti, usu ja kõlbuse. Kõneldes käesoleval juhul kultuurelu juhtimisest, mõtleme sellega vaimset kultuuri.

Kultuuriline looming on inimsuse idee, või vaadeldud meie — eesti rahvuse — prilli läbi, eestluse idee teostamine. Kas peaksime selle teostamist teadlikult juhtima või loobuma juhtimisest, lootes, et see teostub iseendastki, või koguni jättes selle saatuse hooleks põhimõttel, las läheb, nagu läheb? Küsimus võib paista esimesel pilgul absurdseks, kuna jaatav vastus on endastmõistetav. Ometi on sellelgi küsimusel mõte. Kultuurelu juhtida tähendab kultuurilise arengu käiku ette kavatseda ja edaspidist arengut suruda selle kava raamidesse. Võttes aga arvesse, et kultuuriline areng jätkub loendamatuid generatsioone ja arengu mõiste seisukohalt iga järgmine generatsioon peab olema jõudnud kõrgemale eelmisest, võime tõsiselt küsida, kas oleme õigustatud püstitama sihte ja vastavaid kavu, mida täitma peab tulevik, kus ollakse võimelised püstitama paremaid sihte ja leidma otstarbekamaid teid. Meie tänapäeva ideoloogia teostamise nõue tulevaste põlvete juures võib tunduda neile vaba arengu takistuseks ja tulevastel aegadel rahva hingest võrsuva ideoloogia vägistamisena. Kasvatusteadus tunneb nõuet, mille järgi tuleb last lasta loomulikult areneda, et kogu areng teostuks seest väljapoole, ilma et midagi oleks kunstlikult juurde poogitud. Ainult sel teel on võimalik individuaalse omapära

maksimaalne areng. Kas ei maksa see ka rahvuse kohta, kes oma kõrgema ideaalina näeb rahvusliku omapära, kogu rahva hingelist sügavust võrsuva ideoloogia teostamist?

Kahtlemata, nagu areneva inimese tulevane eluvorm on tema oma struktuuriga juba ette määratud, nii ka rahva tulevane eluvorm ja elu sisu peab kasvama välja rahvast endast. Kuid see ei räägi siiski vastu kavakindlale juhtimisele. Nagu arenev noor teeb endale tulevikuplaani ja selle teostamisega alles saavutab oma arengu maksimumi — nii ka rahvus jõuab tippsaavutisteni ainult kavakindla ja pingutava tööga. Ka rahvus peab tegema endale kultuurilise arendamise kava, kuid see ei tähenda, et kava peaks jääma igavesti muutmatuks. Nagu kultuurelu üldse areneb edasi, nii ka eestluse ülesehituse kava aegajalt täieneb uute punktidega ja heidetakse kõrvale vanad, mis juba teostatud või mille teostamist enam ei peeta tarvilikuks. Siin peaksime jätma vabaduse ka põhjapanevates küsimustes. Üks aga jääb ikkagi püsima, s. o. idee — eesti rahvuse maksimaalse endateostuse idee. Missuguse konkreetse kuju eestlus ühel või teisel ajastul võtab, seda pole meie võimelised ette ütlema, sest loodame, et tulevased põlvkonnad võtavad selles kaugemale kui meie. Meie ülesanne on aga koostada meie arusaamise järgi kõige parem eestluse ülesehituskava ja asuda selle teostamisele, lootes, et tulevased generatsioonid seda teevad veelgi täielikumalt.

Kui aga tunnistame tarvilikuks nii suured vabadused kultuurelus, et tulevased põlvkonnad võivad kõik jälle teisiti teha — ja meie ei saagi takistada neid selles — kas ei ole siis karta, et tõepoolest mõne aasta pärast seda ei asuta maha lõhkuma, mida alles hiljuti suure innuga ehitati, nagu seda meie senise kultuurpoliitika suhtes arvatakse väita võivat. Siin ongi kultuurelu juhtimise peaprobleem: Kuidas kindlustada ühelt poolt arenemise vabadust ja sellega omapärasust, teiselt poolt aga suuremat järjekindlust? Lahendus võib seista ainult selles, et kultuurelu juhtiv organ oleks niivõrd asjatundlik, et ta ei näeks ainult tänapäeva, vaid suudaks elu arengut ka võimalikult ette näha ja juhtida meie kultuurelu teedele, mida üldjoontes tunnustaksid ka järgnevad generatsioonid. Kui vastavad juhtimõtted on tõepoolest rahvast välja kasvanud, siis ei ole meil põhjust karta, et juba järgnev põlvkond teeks revolutsiooni, vaid võime loota, et ta jätkab alatud tööd.

Kavakindlus kultuurelus ei ole seega kuidagi vastuolus arenguvabadustega, küll on aga kavakindlus otse nõutav. Esiteks ei ole endateadliku rahvuse vääriline jätta end saatuse hooleks. Teiseks kindlustab kavakindlalt juhtimine kiiremat edu, seda esiteks kultuuri enda ja lõppeks ka rahvuse olemasolu huvides, kuna kõrgem kultuuriline tase ei ole ainult rahvuse väärtuse kriteerium, vaid ka olemasolu tagatis. Vajame see pärast rahvuslikku kultuurelu arenemise kava ja kultuurelu juhtimist selle kava alusel. See on suur, raske ja äärmiselt vastutusrikas ülesanne. Selle teostamises peitub rahvuse olemise mõte, sellest on rahvuse väärtus ja rahvuse saatus.

Vastavalt ülesande raskusele on tarvis asjatundlikku ja permanentset organit, kes suudaks meie rahva sügavamatele soovidele vastavat tulevikukava fikseerida. Sellel organil peab olema kaugelähev silm, et ta näha kogu meie praegust kultuurilise arengu suunda, ja peab olema aju, intelligents, mis suudaks kogu arengut suunata ülesseatud tähistele poole.

Tänapäev ei tunne enam universaalgeeniusi, kes kogu oma aja kultuuri

suudaksid üle näha. Kui meie aga viimast ometi tahame — siis on ainult üks tee — teha seda kollektiivselt, luua meie rahva targematest peadest kollektiivne silm ja kollektiivne aju, mis oleks võimeline nägema mitte ainult seda, mis sünnib meil, vaid ka seda, mis sünnib üldse maailmas, ja oleks võimeline juhtima meie kultuurilist arengut ümbritsevate tormide keerises, tarbe korral nende vastu astudes, sobival juhul nende kukil sõites, ometigi meie endi poolt ülesseatud tähiste suunas.

Eelpool mainitud arenguvabaduse huvides ei tohi aga juhtimine muutuda mingiks ettekirjutuseks ülevalt alla, vaid see peab kasvama välja olevate erialaliste juhtivate tsentrumite juhtmõtete kooskõlastamisest ühiseks eestluse ideeaaliks, mis sellisena oleks kogu rahva poolt tema teadlikemate liikmete kaudu püstitatud ja kontrollitud ideaal, mis oleks autoriteetne kogu rahva silmis ja millele kaasatöötamisele igaüks võiks täie hingega anduda, teades, et tüürime tõepoolest sinna, kuhu tahame, igaüks oma eri teid mööda sammume ühise eesmärgi poole. Peame endile selgeks tegema, et meil on täita suuri ülesandeid ja meie kõik koos töötame selle ülesande kallal. See alles loob psühholoogilise aluse selleks, et kogu rahvas tunneks, et enam ei ole aeg kahtlemiseks, virelemiseks, väiklasiks omavaheliseks kisklemiseks, vaid on aeg kaasa lüüa ühise suure mõtte teostamiseks. Midagi ei vaimusta tööle enam kui teadmine, et mina püüan ja teen, teised teevad, sajad ja tuhanded teevad igaüks oma väikese osa, kuid kõigi koostöö lõppresultaadina saabub midagi suurt, enneolematut.

Nüüd, kus oleme end teinud vabaks rahvuseks, kus võime meie oma hingest väljakasvavaid eesmäärke vabalt püstitada, peame neid tõepoolest üles seadma ja kõigile selgeks tegema, et meie ei taha ainult olelda, vaid meil on ees tulevik, mis nõuab tegusid. Oma väärtustunde tõstmine, sellega uute energia-allikate loomine loovaks tööks ja kogu rahvusliku energia juhtimine kooskõlastatult ühistele tähistele on tee, mida mööda eestluse teostamine peab sammuma. Selle teostamiseks vajame aga kõikide kultuurilade esindajaist koosnevat organit, kellele oleks kümnekordne silm nägemiseks ja kümnekordne aju juhtimiseks. Peab olema organ, kelle kätte meie täie teadlikkusega võime usaldada kogu kultuurelu juhtimise, et igaüks meist võiks rahulikult teha oma väikest osa tööst, teades, et temagi töö suundub ühisele suurele eesmärgile. Kõik meie tahame teha midagi suurt, kuid ei suuda seda üksikult. Suudame seda vaid siis, kui töötame koos; väike, mille kallal meie igaüks töötame, muutub suureks, teades, et meiegi töö on osake ühisest suurest, kus meie osa on sama tarvilik, nagu iga teisegi oma.

Rõõmustavalt leiab selline kooskõlastatud kultuurilise ühistöö organiseerimise mõte iga päevaga üha enam poolehoidu ja teostamist, kuid ta pole jõudnud veel viimase etapini. Peale ametliku kultuurelu juhtiva tsentrumi — Hasomini — on meil aja jooksul tekkinud mitmesugused erialalised tsentrumid, nagu „Eesti Õpetajate Liit“, „Eesti Haridusliit“, „Kultuurkapitali Nõukogu“ jne.

Eelpool esitatud nõuetele vastava juhtiva ja tegevust koordineeriva kõrgema nõuandva instantsina võime tervitada äsja ellukutsutud Rahva-kultuuri ja rahvahariduse nõukogu v a b a h a r i d u s t ö ö a l a l. Edaspidised sammud peaksid olema suunatud selle poole, et saaksime samasuguse organi k o g u v a i m s e k u l t u u r e l u a l a l, kus vabaharidustöö oleks esitatav vahest ühe sektsioonina. Viimase kõrval peaks veelgi täht-

sama tegurina hariduselus olema esindatud kool. Vabaharidustöö ja kool on mõlemad alad, mille eesmärgiks olevate kultuurihüvede rakendamine kasvatuses huvides. Neile samaväärseteks peame tunnustama uute objektiivsete kultuurihüvede loomist, millistest oleks mainida teaduse- ja kunstiala. Tegevus usu ja kõlbluse alal pole niivõrd uusi objektiivseid hüvesid loov kui eeskätt kasvatuslik, ja peaksid sellistena leidma esindust koos kasvatuslike aladega.

Kogu kultuurilise tegevuse koordineerimise viimane etapp on objektiivseid väärtusi loova ja kasvatusliku töö koordineerimine, nii et mõlemad vastastikku teineteist toetaksid ja seega kogu meie kultuuriline areng läheks võimalikult suurima eduga eestluse ideaalide poole. Selle ülesande teostamiseks ettevõetavate sammude kõigekülgne kaalumise peaks olema kultuurikogu ülesanne, mille ellukutumise mõte juba mõnda aega liigub. Soovida jääb vaid, et mõte saaks peatselt teoks.

M. Meisi.

Saagu Eesti eestlase tõsiseks koduks.

Kui sõita rongil Tallinnast Tartu poole, siis silm ei näe kümnete kilomeetrite viisi peaaegu muud, kui raba ja vesist heinamaad harvade nigelate kaskedega. Puudub õige metski. Ometi võiks see maa kanda igasuguseid kultuurtaimi, kui aga käed külge pandaks. Ja eestlane armastab maaharimist. Seda näitab muu hulgas ka Tallinna ümbrus, kus isegi linnlane püüab nautida lõbu oma külvatud taimede võrsumisest, oma istutatud lilledest ja olla uhke vilja rohkusele oma puudel, põõsastel ja peenardel. Selleks kasustab ta kohad, kus mõne aasta eest oli kas tuiskliiv, vesine heinamaa, mis looma peal ei kandnud, või lausa raba. Kuid näiteid neist võimalusist leiab igatüki oma ümbruskonnast. Ajalehtedeski on esinenud kirjeldusi rabade asustamistööst.

Kuigi nõnda oleks maaharimistööd külluses, samuti inimestel kalduvusi selleks, siiski tuleb tuhandetele inimestele välja mõelda muud tööd või isegi neid ilma tööd andmata ülal pidada. Kui palju aga on ka maal päevast päeva edasi virelevaid inimesi, kellel puudub suure osa jooksul aastast igasugune rakendamisvõimalus. Oleme jõudnud peaaegu veendumusele, nagu ei saakski tööd jätkuda kõigile. Seda illustreerib omamoodi veel hiljuti kehtinud seadus, mis keelas mõnedele töö teatud olukorras. — Seesama tööpuudus on sundinud paljusid eestlasi oma kodumaalt välja rändama. Iga viies eestlane on väljaspool kodumaa piire ja enamik neist läheb eesti rahvale jäljetult kaduma. Ka kodumaal olijatest piiluvad paljud välja iga ilmakaare poole ja ootavad ainult tuult väljalendamiseks.

Kuna meie inimesed kipuvad välja, vahivad võõrad põlevate silmadega meie maa poole, et millal oleks paras aeg talle kallale karata ja saak oma kätte haarata. Tehakse kibedat propagandat, et vaat, seal on hõredasti asustatud ja ülesharimata maa, eestlased ei jõuagi teda korda seada,

ei tohi jätkuda olukord, kus Euroopa südames on seesugust maad veel kultiveerimata. Antagu see maa neile, neil ei olevat rahvast ega vabu töökäsi kuhugi panna. Ka on meeles kõigil Saksa okupatsiooni aegsed kavatsused — tuua siia võõraid asunikke ning tõsta rahvaarv kolmekordseks.

Aga ometi on see ju meie maa, meie kodu juba tuhanded aastad. Meie esivanemad on siin võidelnud visalt ristirüütlite vastu. Nüüd oleme oma maa vabastanud, kuid mitte selleks, et uutele sepitsejatele alla anda. Küllalt juba oleme oma turjal võõraid ülal pidanud, ilma et selle eest midagi oleksime saanud. Kui muude rahvaste aadel on andnud selle priileivasõõmise eest oma rahvale kunsti ja teaduse, siis on see vähemalt osaliseltki tasutud. Mis oleme meie saanud? Mis on meile sealt antud?

Ei pea võõraste vägivallateod enam kunagi korduma meie pinnal. Tuleb kõigepealt silmad lahti pidada võõraste majanduslike kavatsuste ning haarete vastu meie kodumaal, kuid esmajoones peame püüdma lahti saada sellest emigrandi-hingeelust eestlaste juures, kus kodumaa on nagu mingi hädaabi-koht, kuhu tullakse seks puhuks, kui mujal enam midagi pole teha, kui isegi Austraalias pole võimalik enam jäneseid tappa, muust tööst mujal maailmas kõnelemata. Peame selgeks tegema, et kui ettevõtlik inimene rakendab sama energia oma ettevõttesse kodumaal, mis võõrsil, siis ei ole tulemused halvemad. Miks peavad meile tulema ettevõtjad võõrsilt ja omad rändama välja? Ometi tuntakse koduseid olusid palju paremini. — Kui mõnel puhul võõrad tulevad siia mingi eelpostina, ohverdades oma rahva tulevikule, miks ei peaks meie seda kümnevõrdselt enam tegema oma kodule, oma rahvale? Oieti see polegi ohver. Et siin töö end tasub, näeme võõrailt, kes lähevad siin lausa rikkaks ja välja viivad isegi suuri kapitale, nagu sellest oli juttu paari-kolme aasta eest. Võõrsilt on õnne leidnud ainult üksikud ja sedagi ajutiselt. Küll oleksid praegu paljud Venemaale väljarännanud eestlased heameelega kodumaal, aga tagasitulek pole enam kerge. Ka Ameerika kohta räägiti hiljuti sedasama.

Kui me paremat kodu enesele kustki ei leia, siis tuleb meil rakendada kogu oma jõud selle kodu ülesehitamisele. See kodu tuleb korda seada, ilusaks ja mugavaks teha sel määral, et meil siin hea oleks elada ja et võiksim näidata seda võõrastele uhkustundega. Siin tuleb läbi mõelda kõik meie ametialad ja ettevõtted — praegused ja tulevased. Midagi ei tohi jääda juhuse hooldeks. — Kõige suurema ning tähtsama ala moodustab meie kodumaa pinna kasustamine. Tuleb läbi vaadata siin iga jõeäär ja järvekallas, iga soonurk ja metsakuru, iga põllulapp ja heinamaasiil, ja selgitada, kuidas neid korraldada ja korda seada meie kodu jaoks nii, et iga meeter pinda annaks oma maksimumi. Et meie kodumaa jõuaks selleni, tuleb tööle rakendada mitte üksikud ega sajad, vaid kogu eesti rahvas.

Pole meil aga kuski seesugust kapitali, et võiks palgata töölisi ja panna neid korraldama kogu seda pinda. Palgaline ei teosta seda tööd või kui ta ka seda teeb, siis nii, et sellest on vähe rõõmu temale enesele ja samuti teistele. Siin peab inimene asjast enam huvitatud olema. M a a p e a b o l e m a t a i s i k l i k o m a n d, siis ei küsi ta palka, vaid teda ergutab lootus, et kord hakkab see maa tasuma talle kümnekordselt ta vaeva temale ja ta järeltulijatele. Muidugi ei saa paljaste kätega selgi teel asuda asja kallale. Töö nõuab aga tegemist ja elu lubab siin siiski välja-vaateid, kui me aga ühisel jõul asjast kinni haarame.

Tihti näeme kehva talunikku, kes on vaeseks jäänud just selle tõttu,

et ta on isatalu pärides pidanud välja maksma pärandusosa vendadele-õdedele. Ta on majanduslikult olukorras, et ei jõua tööd anda isegi maata inimestele ega harida põldu ja heinamaad intensiivsemalt. Nühib siis vika-tiga künkalist heinamaad kohati — iga koht ei tasu niitmistki — ja saab mõne kasteheinakõrrekese reha ette. Sagedasti on seesugused heinamaad mitme, vahel isegi kuni 30 kilomeetri kaugusel kodust; seal ei jõuta seda paremalgi tahtmisel kultiveerida. Nüüd tekib küsimus, kas see isa ei oleks teinud paremini, kui ta oleks teise poja või tütre katsunud rakendada sel-lele kaugele heinamaale. Oleks läinud vahest korda suurendada seda tükki mõne naabri samasuguse tüki-ga, kas vahetuse või ostu teel, kuni 10 ha-ni. Vana kodu oleks aidanud vahest seda asunikku veel maja ehitamisel, põl-dude tegemisel, toetanud loomadega ja viljaseemnega. Ning seal oleks varsti tõusnud rõõmus elu. Teisel pojalt oleksid rasked väljamaksud ära jäänud, ja ainult põlluheinaga oleks ta väga hästi toime tulnud. Et asi peab minema seda teed, kui tahame kogu maa kultuuri alla võtta, selles pole kahtlust, sest palgatud jõul maaharimise intensiivistamine neil kaugeil maatükkidel pole tasuv. — Arusaadavalt võib seesugune kerge lahendus-viis esineda eriti õnnelikkudel juhtumitel. Enamuses peab aga seesuguste tulemuste saavutamiseks korraldama ühiskonda, vahest tarvitama isegi sea-duste sundust mõne kallal, sest kuni 15 heinamaatükki, nagu neid vahel esineb, mille igatühe vahet veel 1—5 km, pole kerge ühendada, kui pea-legi tegemist on veel külaga. Peale muu nõuavad need heina- ja karja-maa-alad veel kuivendamist, mistõttu magistraalkraavidki peavad olema kilomeetreid pikad. Neil juhtumitel peab abi pakkuma isegi riigi asundus-kapital.

Kui praegu nurisetakse, et inimesed kipuvad linna, ajavad taga lõbu jne., siis tekib küsimus, mis nad maalgi peaksid tegema; on ju nende isad nad maalt lahti kangutanud. Isa, venna või õe juures tööorjaks olla pole kuigi meelitatav ilma kaugemate väljavaadeteta. Perekonna asutamisele pole mõeldagi. Seda ei sõanda alati isegi tulevane talupärija, kui isa veel on peremees.*) Tekib imelik paralleel: vanasti sundisid mõisnikud meie rahva oma maadeahnitsemisega kodumaalt lahkuma, nüüd sunnivad meie prae-gused pereisad oma lapsed oma kodukohast minema, mõistmata nende hin-geluu. Need tulevad linna ning suurendavad töönõudjate hulka linnas, kus aga pole tööd seal eesolijatelegi.

Kui õnnestuks taludes seesugune lahendus ääremaade eraldamisega ja inimeste rakendamisega põllutööle, siis peaks tööpuuduse küsimus lahe-nema pikemaks ajaks, kuna ühelt poolt töönõudjate pealekasv jääks vähe-maks, teiselt poolt tekiks linnasaadusi ostvaid maainimesi rohkem. Linna-inimestel oleks seega teenistust ja nad suudaksid osta omakorda maasaa-dusi suuremal hulgal.

Muidugi võidakse praeguse mentaliteedi juures öelda, et see on aina maainimeste haneks püüdmine. Tahetakse meile uusi koormaid juurde li-sada, et ise linnas lähedamalt lõbutse. — On aga maalgi omad lõbud, milliseid maitstes ei osata neid tihti hinnatagi. Eks juba seegi ole suur väärtus, et ollakse iseseisev, ei kellestki olev inimene. Veel enam aga pakub oma töö tulemuste vaatlemine, millisest rõõmust linlane peab ilma

*) Taanis kehtivat kord, et taluperemees maksab noorpõlves pensionikassase teatud summa igal aastal, 60-aastaselt peab talu andma pärijale ja ise hakkab saama pensioni.

olema ja mille asendamist ta otsib tihti sisutute filmide vaatlemisest või alkoholist. Raadio on maalgi teinud väga palju hüvesid kättesaadavaks.

Kui saaksime lahendada sel teel tööpuuduse, kaoks tarve väljarändamiseks. Veel enam, võiks hakata tõusma ka rahvaarv, sest perekonnad võiksid hakata julgemalt tulevikku vaatama. Siis võiks kas või vanapoisidki maksustada. Siis vahest tuleks kaasa laste arvu suurendamisele ka meie rahva kainem element, kes arvestab tulevikku. — Kuna inimestel on kindlamad väljavaated tulevikku, tõuseks ettevõtlikkus ka ärialal. Kui siin vastavad erikoolid viivad rahva oma aladele lähemale, kui tekib kogemusi, küll siis tekib ka julgust ja ettevõtte-vaimu. — Kõige sellega aga kindlustaksime oma tulevikku ning iseseisvust. Sest lõöksime juba jalad alt väitel, et eestlased ise ei suuda oma maad korraldada ega üles harida, neile on vaja abi väljast.

Kui me vahel mõtleme, mida öelda oma noorsoole, kuhu juhtida tema silmad, mis seada eesmärgiks, mis ulatuks kaugele üle aastakümnete, siis nüüd võime öelda, et igaüks rakendagu oma jõud, oma võimed, oma oskused selle suure eesti rahvusliku ülesande teenistusse, et meie maa saaks tõesti meile kauniks koduks, kus oleks tõesti hea elada ja millesse me ei luba puutuda kellelgi.

A. Puidu.

Viigileht, mis vajab kõrvaldamist.

Elame timberkorralduste tähe all. Sellest kõneldakse ja kirjutatakse palju. Ja seekord näib, et jätkub resoluutset järjekindlust sõnadest tegudele minekuks.

Muu hulgas on asunud meil rahvusliku rinde kõvendamisele sel teel, et püütakse uuesti talutada eesti rahvuse rüppe võõrrahvuste ridadesse eksinud „ärakadunud pojad“. Selleks pandi kehtima rahvuse määramise dekreet, mis tekitas alul küll suurt kabuhirmu kõigi nende mitut sorti kadakate leeris, kes isade päritolult eestlased, kutsus aga teatud kergendusohke esile asjast puudutatute juures vaid siis, kui selgus, et saksa kultuuromavalitsuse liikmed jäävad dekreedist puutumata.

Rahvusliku rinde loodetavaks kõvendamiseks on käimas ka nimede eestistamise aktsioon, mis näib omandavat laialdast poolehoidu kodanikkonnas. Ent kõige selle kõrval väärib allakriipsutamist, et kiires teotsemis-
hoos on jäänud kahe silma vahele lünk, mis pole mitte vähese tähtsusega eestlustamise protsessi teostamisel. See on perekonnanimede õigekeelsuse või eestipäraselt kirjutamise küsimus, kuna praegu sel alal valitseb suur tohuvabohu.

1927. a. otsustas Riigikohus põhimõtteliselt, et iga kodanik võib kirjutada oma nime vastavalt õigekeelsuse reeglitele. Kodaniku soovil oli ametiaik kohustatud kirjutama kodaniku nime eesti keele päraselt. Selle juures võttis perekonnaseisu-ametnik kodanikult allkirja, et viimane soovib näha oma nime eestipäraselt. Nimede kirjutamine eesti õigekeelsuse reeglitele vastavalt oli teostatav nii isikunimede kui ka perekonnanimede suhtes

Kuid 1. I 1935 muudeti vastavat korda, ja nüüd peab kodanik, kes

soovib kirjutada oma nime eestipäraselt, esitama perekonnaseisu-ametnikule kirjaliku avalduse ja viimane teeb igal üksikjuhtumil vastava eriotduse, saates tehtud otsusest otsusest ärakirjad vastavaile ametiasutisile.

19. veebruaril k. a. pandi kehtima määrus, et perekonnaseisu-ametnik on kohustatud meeletule tuletama kodanikule, et viimasel on võimalus oma nime eestipäraselt. Pidades aga silmas meie perekonnaseisu-ametite piiratud koosseisu ja praegust erakordselt suurt töökoormist suuremais linnades nimede eestistamise aktsiooni tulemusena, peab arvama, et perekonnaseisu ametnik ka parema tahtmise juures ei suuda ajapuudusel sisendada igale kodanikule nime eestipäraselt kirjutamise mõtet. Meie kirikute meetrikaraamatuis aga valitseb nimede kirjutamises tohuvabohuline segadus (ehkki meetrikaraamatuid pidava vaimuliku juures on võimalik transkribeerida nime eesti keelde). Kuni 1890. aastani peeti kiriku meetrikaraamatuid saksa keeles ja selle ajajärgu nimed on enamikus saksapäraselt kirjutatud. 1891.—1918. a. peeti meetrikaraamatuid vene keeles ja siis muutus endastmõistetavalt tooniandvaks nimede venepäraselt kirjutamine. Alles Eesti iseseisvuse teostamisel hakati meetrikaraamatuid pidama eesti keeles. Selle juures püsis aga edasi võimalus, et kodanik võis pöörduda meetrikaraamatut pidava vaimuliku poole sooviga, et „palun minu nime kirjutada meetrikasse täpselt nii,“ ja seda võimalust ei jätnud saksaliselt häälestatud kodanikud endastmõistetavalt kasutamata, kuna nime saksapäraselt kirjutamine on ju paljujuhtumid, kuigi petlikult varjavaks viigilehoks võõraste leeri hiilimisel. Nii on sündinudki meie „eesti sakslaste“ juures sellised nimekurioosumid nagu Bettack, mis on ümber moonutatud vanast lõuna-eesti pedak'ust, Luck — lukust ja Kusick — kuusikust, Metz — metsast jne.

Meie kadakluse esindajaist ja saksapärasestatud nimede kurioosumeist annab huvitava pildi väljavõte nn. eesti sakslaste üliõpilaste nimestikust. Nii õppisid 1931.—1933. a. Tartu ülikoolis järgmised „saksa rahvusest“ üliõpilased : Allik Ervin, Anveldt Irina, Aunapu Hans, Erits Tamara, Filippov Arkadi, Järv Friedrich, Jürgenson Johanna, Kaerick Heruz, Kaerick Udo, Kienast Hans, Korths Herta, Kuill Harald, Kusmanoff Friedrich, Kuus Frederick, Kutti Axel, Lajus Karl-Theodor, Limberg Irina, Limberg Karl, Michelson Benno, Nolk Asko, Nurm Erik, Pusta Ervin, Raack Carl, Rechn Nikolai, Tarrask Roman, Tarto Dagmar, Timmusk Tatjana.

See on omaette huvitav nimedekimp, milles võib isade päritolult tunda tõuetsaid eestlasi paari täisvene nime kõrval. Et meie sakslaste peres on juba kord nii, et igaüks, vaatamata rahvusele ja isiku kodaniku-erikaalule, on teretulnud selles peres, kes aga oma füüsilise isikuga rikastab selle degenereeruva rahvakillu ridu. Meid eestlasi huvitab aga see moonaka ja junkru ristpaaritus (tarvitades Oskar Looritsa sõnu) vaid sedavõrd, kui palju see sisaldab ümbermoonutatud eesti nimesid. Toodud nimestikus pole raske ära tunda Kaerickus eesti Käärikut. Kienast pro Kiinast, Korths — Korts Kuill — Kull, Raack — Raag, Rechn — Rahn, Tarrask — Tarask, Timmusk — Timusk. Seda nime moonutamist on võimaldanud aga võõrapäraselt kirjutatud meetrikaraamatud.

Et aga Eesti Vabariigi kodanik pole seaduslikult kohustatud oma eestilist nime kirjutama eestipäraselt, siis jätkub see narritants nimede moonutamisel tänapäevani ja üksikud ennastsalgavad perekonnaseisuamet-

nikud ei suuda oma platooniliste soovitustega (millel pealegi puudub seasuslik sanktsioon) seda pahet välja juurida.

Vabariigi seitsmeteistkümnenda sünnipäeva möödumisel oleks aga aeg nõuda, et kadaklus — see meie ühiskonna mürgine hallitusseen — lõplikult välja juuritaks meie ühiselust. — Sest kord alustatud rahvusliku rinde kindlustamise tee tuleb käia lõpuni. On tõesti viimne aeg hakata teostama eestluse prestiiži kindlustamist kõigil rindeil. Sest seda kirjutavad meile ette nii iga üksiku eestlase endaväärtuse tunne kui ka rahvuse üldhüvid. Sellepärast tuleks esmajärjekorras kõrvaldada see viigileht, mis nimede võõrapäraseks moonutamisel võimaldab eesti rahva liikmeil puggeda võõra rahvuse ridadesse. Pidades silmas eeltoodut, tuleks teostada nõue, et Vabariigi iga eesti nimega kodanik peab kirjutama oma nime eestipäraselt.

Selle nõude teostamine tingib vastava määruse kehtimapaneku t, mille alusel iga Eesti Vabariigi kodanik oleks kohustatud kirjutama oma nime õigekeelsuse nõuete kohaselt — eestipäraselt. Samuti oleks kohustatud kirjutama kodaniku nime eestipäraselt ka kõik ametiasutised. Kes aga soovib säilitada oma nime arhailist vormi, see esinegu sellekohase avaldusega perekonnaseisu-ametniku ees, mil puhul ametnik teeb iga üksikjuhtumi kohta vastava eriotuse. Praegune kord aga, kus kodanik peab nime eestikeelepäraseks kirjutamiseks esinema kirjaliku soovivaldusega perekonnaseisu-ametniku ees, on liiga raskepärane ja ei soodusta nõutaval määral nimede kirjutamist õigekeelsuse reeglitele vastavalt. Eeltoodud arvestades oleks vastava määruse kehtimapanek eriti teretulnud praegusel perekonnakirjade korraldamise ajal.

J. Viidang.

Baltikum ja välisriigid.

Kui vaadelda Eesti vahekordi välisriikidega iseseisvuse aastate jooksul, siis näeme, et need on läbi teinud mitmesuguseid muudatusi. Ajalooliselt seisukohalt võib seda ajavahemikku jagada kolme perioodi: 1) ajajärk iseseisvuse faktilisest silmapilgust peale kuni 1920. a. alguseni, 2) Tartu rahust kuni 1934. a. ja 3) 1934. aastast edasi.

Välise piirjoonena esimese ja teise perioodi vahel võiks võtta Tartu rahulepingu sõlmimist Eesti ja Nõukogude Vene vahel, teise ja kolmanda perioodi vahel — üksmeele ja koostöölepingu sõlmimist 12. sept. 1934. a. Eesti, Läti ja Leedu vahel.

Nagu nende ajajärgude kestus, nii ka nende üldine iseloom ja osatähtsus erinevad üksteisest tunduvalt. Eriti siis, kui vaatleme seisukorda teisest küljest, juhtides tähelepanu eeskätt välismaa huvile meie vastu.

Eesti riikliku iseseisvuse algpäevad langesid kokku põnevama ajajärguga Euroopa ajaloos. Olukorras, kus asuti Euroopa kaardi ümber tegelemisele, kus vanade jõudude ja vahekordade asemele kerkisid uued, noore iseseisva riikliku kujundi tekkimine geograafiliselt nii tähtsal kohal, nagu seda on Balti mere rannik, pidi paratamatult tõmbama enesele tähelepanu lähedal ja kaugel.

Meie kindel tahe tagasi võita iseseisvus — tekitas instinktiivselt süm-

paatiaid rahvaste juures, kes ise harjunud elama vabaduses, veel enne kui Woodrow Wilson tuli välja rahvaste enesemääramise põhimõtetega. Kuid sümpaatiast üksi poleks jätkunud nii suure tähelepanu kinkimiseks, nagu seda nägime enne Vabadussõja puhkemist ja selle jooksul. On avalik saladus, et diplomaadid ja riigimehed, kellega meie rahva esindajatel noil aegadel tuli kokku puutuda, Eesti iseseisvust vaatlusid kui üleminekuaja nähtust, kui tegurit, millel antud olukorras ei puudu oma tähtsus, mida tuleb arvestada, ja mis võib osutada kasulikuks ühe või teise käigu tegemisel Euroopa malelaual. Eesti välispoliitika vaieldamatuks teeneks jääb, et ta, vaatamata oma vähestele kogemustele, äärmiselt keerulises rahvusvahelises olukorras siiski oskas leida õige kursi. Rahutegemine Nõukogude Venemaaga tundus tolelaeegsele Lääne-Euroopale niivõrd arusaamatuna, et Eesti samm mitte ainult ei riskeerinud tuua kaasa sümpaatia kaotust, vaid võib olla ka konkreetset surveavaldust. Rahutegemise õnnelik läbiviimine kõige mu kõrval omab suurt tähtsust kui tõendus, et Eesti rahvusvahelises elus peab silmas pidama eeskätt oma rahvuslike huvisid ja et säärane poliitika on tegelikult võimalik.

Teisel ajajärgul näeme välisriikide huvi tunduvat langust meie vastu. Pärast Balti riikide de jure tunnustamist ja nende vastuvõtmist Rahvasteliitu taganev Baltikum Euroopa suurriikide välispoliitilises ringvates paljudeks aastateks tagaplaanile. Ainult harva võib välismaa juhtivates ajalehtedes ja ajakirjades kohata sõnumeid Balti riikidest. Üksikud publitsistid külastavad vahete-vahel Tallinnat ja Riijat, kuid nende matkade motiivid näivad olevat rohkem turistlikku kui poliitilist laadi. Tahetakse näha midagi ebaharilikku, pöörduda mõneks päevaks kõrvale „äratallatud teest“, tungida silmapilguks kaugesse Ida-Euroopa nurka, selleks, et tagasi tulles omada teatavates ringkondades Ida asjade tundja nime. Isegi säärane sündmus, nagu Eesti-Läti liidu sõlmimine, mis tähistab uut järku Balti riikide liidu idee arendamises, leiab mõduandvates ringkondades võrdlemisi vähe tähelepanu. Teda märgitakse kui etappi, ilma et püütaks lähemalt tungida tingimustesse, millest see liit välja kasvanud ja omalt poolt kaasa aidata ühinemispüüete edasiarendamisele. Ajakirjanduses võime kohata Balti riikidele vaenlike kirjutisi seal, kus seda kõige vähem võiks oodata ja kus alles hiljem suhtuti sümpaatlikult vabadusvõitlusesse. Lääne-Euroopa haritlaskonna radikaalne tiib, kes enne Maailmasõda võitlust tsarismiga pidas peaaegu kogu maailma kohustuseks, läheb Moskva-sõpruses isegi nii kaugemale, et julgeb kõnelda Eesti ja Läti liitumisest punase Venemaaga kui asjast, mis on ainult ajaküsimus. Enamlaste väljaastumine Tallinnas 1. detsembril 1924. a. pakub avalikule arvamisele mõneks ajaks päevauudiseid, nagu järjekordne mäss Kuubas või uus kokkupõrge Hiinas. Jääb mulje, et kommunistide riigipöörde katse õnnestumine Lääne-Euroopas oleks tekitanud rohkem sensatsiooni kui muret. Nõukogude Vene piiride tagasiühendumine Balti rannikuni oleks senist olukorda muutnud, kuid vaevalt oleks selles nähtud tasakaalu olulist rikkumist. Lääne-Euroopa juhtivates kohtades nähtavasti peetakse kõige paremaks lasta sündmusi areneda vabalt, s. o. jätta jõudude vahekorra enese hoolde küsimus, kas Baltikumis võidule pääseb Nõukogude poliitiline pealetung või Saksamaa majanduslik penetratsioon. Ja kui silmapiiril kerkib mõlema rivaali kokkuleppevõimalus mõjupiirkondade jagamiseks Baltikumis, ei leia see väljavaade paljudes mõduandvates ajalehtedes äramärkimistki.

On huvitav ära märkida, et säärane suhtumine kestis edasi isegi pärast rahvusotsialistide võimulepääsemist Saksamaal, millises sündmuses harilikult nähakse praegu käimasoleva jõudude suure ümbergrupeerimise algust. Veel 1933. a. kevadel, s. o. mitu kuud pärast Hitleri valitsuse kujundamist loodeti Londonis tõsiselt kokkulepet Saksamaaga väevähenduse küsinuses. Rahvusotsialismi välispoliitiline programm, mille keskkohas seisab teatavasti „ruumi muretsemine“ idas, äratas loomulikult tähelepanu, seda enam, et Saksamaal külg-külje kõrval ametliku välisministeeriumiga kerkis üles ka mitteametlik välispoliitika juhatus partei välispoliitilise osakonna näol. Kuid puudus julgus konsekventside tõmbamiseks tekkinud olukorras. Peab tähendama, et passiivsus, vaikiv pealtvaatamine valitses ka seal, kus oleks pidanud kaduma kõigepealt — Balti riikide eneste vahekordades.

Alles Saksamaa demonstratiivne lahkumine Rahvasteliidust ja rahvusotsialistide rünnakud Austriale sundisid asuma seniste seisukohtade likvideerimisele. Saksa-Austria mittekallaletungi lepingu sõlmimises, mida teissugustes olukordades oleks tervitatud kui õnnelikumat sammu Euroopa rahuastumise sihis, nähti Saksamaa ekspansiooni selgejoonelist orienteerumist suunas Berliin—Varssav—Moskva ühes kõrvaljoontega lõunas ja põhjas: Berliin—Viin—Budapest, Berliin—Kaunas—Riia—Tallinn. Otsekohe tekkis küsimus: missugust ulatust võib Saksa ekspansioon leida neil joontel; kas Balti riikide positsioon on küllalt tugev selleks, et võimaldada edukat vastuseisu pikema aja jooksul? Kui varem Balti riikide rahvusvahelise positsiooni ja sisepoliitilise olukorra nõrkuses taheti näha Baltikumi „konsolideerimist“, teiste sõnadega väikeriikide liitmist suurte naaberriikidega, siis ähvardas see relv nüüd tabada tarvitajaid endid. Huvi kasvamine Balti riikide vastu leidis väljendust terves diplomaatlikkude sammude reas, mis taotleavad ühelt poolt parema vahekorra loomist Balti riikidega, teiselt poolt aga ka nende rinde iseseisvuse kindlustamist. Mõned neist sammudest on andnud isegi konkreetseid tagajärgi, nagu näiteks mittekallaletungi lepingute pikendamine Nõukogude Liidu ja Balti riikide vahel. Teised, nagu nn. Ida-Locarno, seisavad endiselt läbirääkimiste staadiumis.

Baltikumi jällemuutumine tähelepanu keskkohaks loomulikult seadis Eesti ja tema lähemate naabrite välispoliitika uute väljavaadete ja võimaluste ette, milles orienteeruda on raskem kui senises võrdlemisi lihtsas seisukorras. Piirjoone tõmbamine oma ja teiste huvide vahel muutub märksa raskemaks ja asetab meie võrdlemisi noorele diplomaatile nõudeid, mida ta võib rahuldada ainult siis, kui suudetakse alal hoida külma verd. Välja arvatud üksikud eraldumised kas liiga suurde optimismi või ümberpöörduvalt, liigsesse ettevaatusesse, peab siiski ütleva, et senini üldiselt on jõutud õiget joont leida. Seda näitab kõigepealt Balti riikide liidu mõtte edasiarendamine. Säärane seisukord, kus selle liidu mõtte suurimast vastasest — Nõukogude Venemaast — on saanud liidu pooldaja, oli harukordselt soodus. Sõlmides 12. septembril 1934. a. üksmeele ja koostöö lepingu, ei ole kolm Balti riiki mitte ainult kinni haaranud võimalusest, vaid ka loonud enestele hoopis teissuguse rahvusvahelise erikaalu kui senini. Kellel on olnud võimalust jälgida selle lepingu allakirjutamise vastukaja välisriikides, see teab, et Balti liidu näol on üles kerkinud uus tegur, millel rahvusvahelistes kombinatsioonides on öelda oma sõna.

Missugusel määral see igakord maksvusele pääseb, ei olene mitte ainult küsimuse iseloomust, vaid ka koostöö arusaamise pidevusest Balti

riikides ja sellest, kas nende riikide sisepoliitiline konsolideerumine suudab pidada küllaldast sammu välispoliitilise konsolideerumisega.

Möödunud sajandid on rohkem kui ükskord näidanud, et iseseisva Balti poliitika edu on esmajoonel Baltikumi enese sisemise stabiilsuse ja kokkuhoiu funktsioon. Iseseisva, eeskätt oma huvidest ette dikteeritud välispoliitika võimalus ja ühtlasi ka tõendus käesolevas staadiumis iseenesest pole mitte vähemad kui iseseisvuse algaastatel. Siit järeldub: rohkem kui kunagi enne tuleb tänapäev silmas pidada esimese ajajärgu õppetunde, mis jäävad hiilgavamateks lehekülgedeks meie diplomaatia ja välispoliitika ajalooks. *M. Nurk.*

Raudtee ja jõuvankrid.

Veokulud moodustavad suure protsendi kauba hinnast, — odavate ja raskete kaupade juures kuni 50% ja enamgi. Igal pool on praegu majanduse alal kõrgepinge. Otsitakse turge, isegi dumpinghindade abil. Hindade allasurumisel otsitakse ka teid, kuidas transpordikuluseid alandada. Transpordikulused võib viia minimaalseks, kui veoettevõtetesse on kapitali võimalikult vähe investeeritud ja seejuures veoettevõtte veojõud täies ulatuses kasustatud. Suurimaks veoettevõtteks on senini olnud raudteed. Vaadeldes raudteede arengut ja veomaksu võtmise korda, paistab, et raudteed on veomaksu võtmise rajanud täielikult monopolisti seisukorrale. Kui veel möödunud sajandil 60.—70. aastail raudteed võtsid veomaksu kaaluüksuselt ja kaugusüksuselt ühesuuruselt, vaatamata veokaugusele, siis järkjärgult, kasustades monopolisti seisukorda, mindi üle kaugusdiferentsile. Ja seda mitte üksi suurriigid oma suurte veokauguste juures, vaid ka väikesed on selle süsteemi tarvitusele võtnud. Diferentstariifide tarvituselevõtjate esirinnas sammus möödunud sajandil just Belgia. Kasustades monopolisti seisukorda, pole piirdunud üksi kaugusdiferentsiga, vaid on mindud kaugemale: ühte kaupade hakatud vedama teise arvel. Tooraineid ja üldse odavaid ning raskeid aineid veetakse alla oma tegelelike kulude. Valmisainete ja kalliste kaupade veol võetakse aga veomaks nii suur, et see katab mitmekordselt veokulud. Need printsipiidid leidsid esialgu üksikute ringkondade poolt hukkamõistmist, sest neile ei meeldinud, et tariifide mõjustusel ilmusid turule uued pakkujad kaugematest rajoonidest, mõjustades seega turuhindu. Vaatamata üksikute ringkondade vastuseisule leidsid need printsipiidid tunnustamist. Praegu pole riiki, kus raudteedel ei oleks maksvad need printsipiidid. Veel kaugemalegi on mindud tariifide määramisel. Kuna raudteed on peaaegu erandita riigi käes, siis üksikutel juhtudel alandati veotariife, lähtudes riigimajanduse huvidest, olgugi, et määratud tariifid ei katnud kaugeltki veokuluseid. Tekkiva puudujäägi katteks tõsteti teiste kaupade veotariife.

Sedaviisi võis toimida, kui raudteed olid monopolisti seisukorras. Kuigi üksikult kaubalt tõsteti veomaksu, ei tõusnud see siiski nõnda suureks, et hobune oleks suutnud võistelda.

Kuid pärast Maailmasõda on raudteede seisukord halvenenud järkjärgult autotranspordi arenguga. Autod on raudteedelt võtnud kallimad kaubad, mille veost raudteed katsid odavate kaupade veost tekkinud puu-

dujäägid. Samal ajal alandati majanduskriisi surutisel transpordikulude vähendamise eesmärgil veelgi raudtee veotariife endise meetodi alusel. Selle tagajärjel muutus raudteede seisukord sääraseks, et nad ei katnud enam ekspluatatsiooniga seoses olevaid kulusid, rääkimata investeeritud kapitali protsentidest ja kapitali kustutamisest. Mõnes üksikus riigis jõudsid raudteed vaevalt katta ekspluatatsioonikulud.

Asuti ekspluatatsioonikulude kokkutõmbamisele ja autotranspordi ebaterve võistluse pidurdamisele. Teisest küljest on pooldatud autode vaba võistlust, et sundida raudteid veel energilisemalt oma kulude kokkutõmbamisele ja veotariifide alandamisele. Ka meil on seda pooldatud ja räägitud raudtee ja autode võistluse võimalusest ja koguni vajadusest. Võistlus on üksikutel juhtudel vajalik, kui ettevõtete omanikud püüavad teenida suuri kasusid. Ka raudteede vahel on võistlus, eriti seal, kus raudteed on eraseltside käes. Nii näeme, kuidas möödunud sajandil Inglismaal ja Ameerikas raudteede vahel käis terav võistlus. Selle tagajärjel tekkisid hüplevad tariifid, mis halvasid rahvamajandust ja lõppeks pidi astuma vahele seadusandlus, võttes tariifide määramise oma kätte.

Kui kõnelda võistluse vajadusest kahe ettevõtte vahel, siis peaksime tutvuma nende ettevõtete tegevusega ja tööttingimustega.

Meie raudtee töötab riigi ettevõtena, arvestades oma tariifide määramisel riigi- ja rahvamajanduslikke huvisid. Tariifide ja veotingimuste koostamisest võtavad osa tarvitajate esindajad. Tariifid on koostatud moodsamate tariifipõhimõtete alusel, pakkudes sagedamale tarvitajale rohkem soodustusi. Tariifides on maksev kaugusdiferents, mis kaubaveos ulatub kuni 75%. Tooraineid veetakse alla oma tegelike kulusid, samuti ka mõnesuguseid teisi rahvamajandusele tähtsaid aineid. Paljud veod teostuvad riiklikes ja ühiskondlikes huvides koguni tasuta. Läbilaske võimet ainult üksikutel teosadel on kasutatud 60—70%, teistel vaevalt 20—25%. Kõige selle juures on raudtee sissetulekud katnud tema väljaminekud ja isegi ülejääke andnud. Need ülejäägid oleksid veelgi suuremad, kui reisijate veole ei tuleks juurde maksta. Reisijate vedu teostub meil Vene ajast pärit olevate suurte veduritega, mis võivad vedada 10—12 vagunit. Meil aga reisijate vähesuse tõttu liiguvad 2—3 vaguniga. Selle pahe vältimiseks on mõned üksikud mootorvagunid ehitatud, kuid need ei suuda rahuldada kaugeltki kõiki nõudeid. Kui arvesse võtta, et mootorvaguni või tankveduri ekspluatatsioonikulud on suure veduri kulust üle 50% odavamad, siis peab järeldama, et suurte vedurite kasutamise tõttu kõetakse iga aasta suured varandused õhku.

Jõuvankrite liiklemine on meil arenenud iseseisvuse ajast. Alul asuti tagasihoidlikult tegutsema üksikute raudteejaamade ja suuremate maal asuvate keskuste vahel, seega täiesti rahvamajanduse nõuetele vastavalt. Kuid hiljem asuti sõitma pikemaid otsi ja tihti paralleelselt raudteega. Autobustele tekkisid võistlejaks takso- ja veoautod. Kuigi autobused kannavad avaliku liiklemisevahendi iseloomu, on nende liinide avamine toimunud rohkem jõuvankri omaniku, kui üldsuse huvide kohaselt. Veel rohkem reguleerimata on takso- ja veoautode liiklemine. Viimaste liiklemine on ka väga palju inimohvreid nõudnud. Tänu hr. Teedeministrile keelati möödunud aastal vähemalt kooliõpilaste ekskursioonide korraldamine nendega.

Jõuvankrite liiklemise korraldamine on toimunud maanteede valitsuse poolt. Mõni aasta tagasi asutati nende küsimuste lahendamiseks nõuandva asutisena liiklemiskomitee, kuid kahjuks puuduvad seal tarvitajate ja

majandusringkondade esindajad; seega on vist ka seletatav, et komitee töö ei ole andnud loodetud tulemusi liiklemise korraldamises.

Samuti on autobuse veohinnad määratud Teedeministeeriumi ja liinipidaja kokkuleppel, ilma et tarvitajad saaks oma seisukohti avaldada. Veohindades võib tähele panna, et raudteega rööbiti liinidel on hinnad odavamad isegi raudteehindadest, kuid selle vastu juurdeveoliinidel või neis kohtades, kus teist liiklemisvahendit üldse ei ole, on nad kuni 100 % kallimad.

Täiesti mõjuta teistest liiklemisvahendeist on autobuse veohinnad Saaremaal. Seal on reisirakete hind 3,50—4,00 senti, mida tuleb pidada normaalseks veohinnaks. Mandril, kus teised liiklemisvahendid mõju avaldavad, on hinnad mitmekesisemad, nagu näha alltoodud tabelis.

Liini nimetus	Tasu reisirakm sentides	Liini nimetus	Tasu reisirakm sentides
Tallinn—Haapsalu	2,35	Põltsamaa—Jõgeva	3,66
Tallinn—Pärnu	2,50	Tõrva—Puka	3,87
Tallinn—Leesi	3,57	Tõrva—Valga	4,00
Tallinn—Loksa	3,57	Palupere—Otepää	4,44
Tallinn—Võsu	3,43	Tartu—Otepää	3,50
Tallinn—Merivälja	4,44	Tapa—Paide	3,01
Joa—Keila alev	4,64	Tapa—Järva-Jaani	2,51
Vasalemma—Nõva	3,90	Auvere—Narva-Jõesuu	4,37
Pärnu—Kilingi-Nõmme	2,00	Rakke—Paasvere	4,31
Pärnu—Kilingi-Nõmme—Talli	2,36	Rakke—Koeru	5,62
Vilsandi—S.-Kõpu	3,54	Jõhvi—Iisaku	4,66
Viljandi—Võhma	2,42	Petseri jaam—Petseri linn	7,50

Need hinnad võime jaotada kolme gruppi: raudteega paralleelseil liinidel on veohinnad 2,00 kuni 2,50 senti reisirakilomeetrilt; raudtee mõju piirkonnas 3,00 kuni 3,50 senti ja juurdeveoliinidel 3,50—5,60 senti. Rahva huvides peaks see olema vastupidi. Nüüd aga peavad kodanikud neil liinidel, kus teist liiklemisvahendit ei ole, maksuma mitmekordset veohinda selleks, et jõuvankrid võiksid riigiraudteega võistelda paralleelsetel liinidel. Et juurdeveoliinidel sõiduhinnad liiga kallid on, sellega võibki seletada elanikkude soove, et riik ehitaks maa suurematesse keskustesse raudteid, sest raudtee veohinnad on palju odavamad. Põltsamaa—Jõgeva liinil on veomaks 3,66 senti reisirakilomeetrilt, raudteel sama kauguse juures aga 2,16 senti. Sellest näeme, et raudtee veohinnad reisiraketeveo alal on palju odavamad kui autobuseliinidel, ja hindade suhtes ei suuda nad raudteega võistelda. Samuti on seisukord ka kaubaveoga. Avalikke kauba-veoliine on meil neli ja needki korraldatud raudteevalitsuse algatusel: Jõgeva—Põltsamaa, Puka—Tõrva, Auvere—Narva-Jõesuu ja Kuivaste-Kuressaare. Esimesel kahel liinil on veohinnad võrdsed raudtee kõrgema klassi hindadega, kuid kahel viimasel 2—3-kordsed. Teised veoliinid ei ole avalikult välja kuulutatud ega pole nende veohinnad avalikkusele teada. Kuid nagu üksikud andmed lasevad oletada, valitseb seal sama kord, et raudtee mõju piirkonnas on veohinnad palju odavamad kui väljaspool mõ-

jupiirkonda. Sellest nähtub, et avalikku veokohustust kandvad jõuvankrid ei ole suutelised veohindades võistleva raudteega. Jõuvankrite liiklemist raudtee mõju piirkonnas võimaldab reisijate liiklemisel sõidukiirus ja kaubaveo alal kaupade kodust-koju vedu.

Kuna meil reisirongide rakenduses on suured vedurid, mille tõmbejõud reisijate veol kasustatud paljudes rongides ainult 20—50 %, siis veduri tõmbejõu suuremamääraliseks kasutamiseks ja kulude kokkuhoidmiseks veetakse reisirongidega kakaupu, mis teeb agarongi liiklemise aeglaseks.

Moodsate, liiklemisnõuetele vastavate veoabinõude mittesoetamist põhjendatakse rahapuudusega. Samal ajal aga soetatakse moodsaid jõuvankreid ja pannakse neid liiklema raudteega rööbiti (Tallinn—Haapsalu; Tallinn—Pärnu). Nende soetamiseks on kasustatud tihti laene riigi rahasutistest. Riigi ja rahva huvid nõuavad, et sääraстал juhtudel raha antaks raudtele vastavate veoabinõude soetamiseks. Peame meeles pidama, et mida rohkem on raudteel vedusid, seda odavamad on veokulud ja seoses sellega võib alandada ka tariife. Seda tõendavad järgmised andmed: 1932./33. a. oli laiarööpmelisel raudteel vedusid 127,691,000 tonnkilomeetrit ja veo keskmine omakulu oli 2,62 senti tonnkilomeetrit; 1933./34. a. oli 140.381,000 tonnkm ja omakulu 2,49 senti; keskmine tulu tonnkilomeetrit oli 1932./33. a. 3,11 senti, 1933./34. a. — 3,06 senti. Samal ajal maksis avalikuks liiklemiseks avatud jõuvankriliinil (Põltsamaa—Jõgeva, mis üks odavamaid) tonnkilomeetri vedu 16,45 senti.

Kõik need andmed näitavad, et avalikku veokohustust kandvad jõuvankrid ei ole veel odavam liiklemisvahend ja et ei ole veel aeg, mil tuleks asuda raudteede üleskiskumisele.

Kuna raudtee veotariifide määramisel peale kaugusdiferentsi on tarvitusel ka kauba väärtusdiferents, kusjuures kõige kallima klassi järgi 50 km kaugusel veomaks tonn-kilomeetrit on 22,60 senti ja kõige odavama järgi 2,20 senti; 100 km kaugusel vastavalt 18,60 ja 1,70 senti, siis muidugi kallimatesse klassidesse kuuluvate kaupade veol võivad jõuvankrid, kui nad pealegi ei kanna avalikku veokohustust, võistelda raudteega, nagu seda mõnelt poolt soovitaksegi. Kui aga tahetakse raudteed panna jõuvankritega võistleva, siis peaks raudteed eeskätt oma veotariifid ümber korraldama: kallimate kaupade veotariife alandades ja odavamate oma tões. Vaevalt oleks see aga rahvamajanduslikult mõeldav. Juba praeguste veotariifide juures on meie loodusvara—põlevkivi—kasustamine kallim kui kivistüsi. Veotariifi tõstmisel osutuks selle kasustamine täiesti võimatuks. Jõuvankrid aga raudteetariifi järgi põlevkivi ei suuda vedada. Kui räägitakse võistlusest, siis peaks võistlejail olema vähemalt ühesugused tingimused, muidu ei ole võistlus mõeldav. Et meie aga raudtele ei saa lubada samasuguseid tingimusi, nagu on jõuvankreil, siis ei saa võistlusest õieti juttugi olla.

Kõik meie püüded liiklemise korraldamisel peavad olema sihitud sellele, et suunida raudteele rohkem vedusid. Seejuures ei pruugi jõuvankrid sugugi töötada jääda. Jõuvankrite tegevus tuleb eeskätt suunida juurdeveoliinidele ja kokkukõlastada raudteetegevusega, nagu seda juba mõnel liinil on tehtud. Liiklemise korraldamise eesmärgiks peab olema teostada vähemate kulude juures kauba vedu kodust-koju. Sellele vastavalt peaks arenema ka maanteede ehitamine ja korrashoidmine. Ka siin tuleks esmajärguliselt rõhku panna maakeskusi ja raudteejaamu ühendatavatele teedele.

Kõik need asjaolud näitavad, et liiklemine on meil arenenud senini peaaegu omal soovil, riigi- ja rahvamajanduslikke huvisid tähele panemata.

Selle vältimiseks tuleks ellu kutsuda otsusvõimeline liiklemiskomitee, kuhu kuuluksid veoettevõtjate, tarvitajate ja majandusringkondade esindajad. See komitee peaks kooskõlastama kõikide liiklemisvahendite tegevuse, kõrvaldades võimalustmööda rööbitiliiklemised poole koormatise juures.

Samuti peaks maksulisi vedusid teostavate kõikide veovahendite veomaksu määrad määrama tariifinõukogu ühtlase süsteemi järgi.

Seda nõuavad meie majanduslikud huvid.

K. Kask.

Ringvaade.

1. Sakslased ja Eesti.

„ERKi“ eelmises numbris märkisime Saksa ajakirjanduses ilmunud mõningaid pärlid, mis avameelselt näitavad, kuidas sakslased on asunud teed tasandama oma „tungile itta“. Missuguse julguseni see teetasandamine läheb, seda iseloomustavad jällegi „Deutsche Allgemeine Zeitung“is“ toodud kummalised väited: „Eesti võlgnevad oma riigi saamise eest tänu Saksa sõjavägede kaitsele, kes 17 aasta eest marssisid Eestisse. Ka hiljem olnud Saksa väed need, kes ei lasknud Eestit uppuda enamlaste vägivalda!“

Et Saksa sõjavägede abil meid mingisuguse hertsogiriigi näol Preisimaale alutada tahtjad esinevad praegu niisuguste väljendustega, see fakt vajab kinninaelutamist.

Eestile on hiljuti oma tähelepanu pühendanud ka Saksa rahvusotsialistide erakond, kes oma Hitleri-noortele saadetud ringkirjas on mures siinse saksuse saatuse pärast. Sakslaste vanem generatsioon, kelle käes on tänapäev veel juhtimine, olevat säilitanud ennesõjaaegsed kombad ja ei leidvat seetõttu enam õiget teed rahvusluse juhtimiseks uutele ülesannetele. Väljarändamine, sündimuse vähesus ja arvukad segaabielud aitavat kaasa sellele, et sakslaste arv langeb igal aastal umbes 200 inimese võrra. Selsukorra parandamiseks antakse eesti sakslastele retsept: tuleb siirduda uuesti maaale, talupoegade hulka, ja loobuda küllastunud linna elukutseist.

Seda tarkust on sakslased hakanudki meil viimasel ajal teostama. On teada, et sakslased on hakanud rohkem maid omandama ja neid kasutama. Ja ülikõrvalis astutakse rohkemal arvul põllumajanduste aduskonda, et põllumajanduse alal tegutsemiseks kõrgemat haridust omandada. See kõik näitab

ka vakerindlusele, mida eestlastel ja Eesti riigivõimul tuleb silmas pidada.

Kuidas Hitleri erakonna niidid ulatuvad meie maal asuvate sakslaste pesadeni, üks seda näita ka „Hitleri-noorte“ vormiriiete hiljutine saatmine Eestisse. Neid vormiriideid saadeti siia, teadmata kas proovisaadetiseks või toetuseks, kolm täielikku komplekti, kusjuures ei puudunud ka vormi juurde kuuluv täak. Tähendatud pakk oli aadressitud Vana-Vändras elutsevale parun Teisenhausenile, edasiandmiseks kellelegi Schlichtingule. See Schlichting on Saksa riigi kodanik ja sõitnud Eestisse alles möödunud suvel.

Sakslaste pioneertööd arendatakse ka teistli. Nagu „Jaunakas Sinas“ kuulub oma Saksamaa kaastöoliselt, on saksa kaubandus- ja tööstusringkonnad otsustanud tänava läkitada oma esindajaid Balti riikidesse suuremal määral kui varem. Tööstusringkonnad kavatsevat hakata isegi Baltimail asutama uusi harutööstusi, et oma ütlemissel järgi kasustada kohalikke tooraineid. Sel teel püüavad sakslased mööduda riikide kontingentide poliitikaast, mis segab tunduvalt saksa tööstust ja kaubandust.

Pildi täiendamiseks lisame eeltoodule leedu lehtede teated „Balti rügemendi“ vormeerimisest Ida-Preisimaal. Rügemendi asukohaks on Königsberg ja ta liikmeiks on saksa emigrandid Balti riikidest. Königsberg on üldse kujunenud Balti sakslaste tegevuskeskuseks. Seal juhatakse ajakirjanduslikke kampaaniaid Balti riikide vastu ja korraldatakse kursusi, kus õpetatakse rahvusotsialistlikke tegelasi balti sakslaste organiseerimiseks.

Samal ajal suurendatakse Saksamaal ka välissakslaste organisatsioonide antavaid toetusi, milleks on käimas üle Saksamaa annete kogumine. Suurimat agarust sel alal näitab jällegi Königsberg, kust juhatakse annetuste kogumist Ida-Preisimaal.

Tähendatud organiseerimistöö tippsaavutiseks on hiljuti Saksamaal toimunud tõi asi, et endise „Rauddiviisi“ ülem major Bischoff, kes alles hiljuti oma raamatuga „Viimane rinne“ tekitas kõmu ja kutsus välja proteste Balti riikide poolt, on uuesti asunud Saksamaal tegutseva „Baltlaste Liidu“ juhtimisele. Seda teatas maailmale Saksa ametlik teadetebüroo. Seega on lantsveeri jõud saanud Saksamaal enesele jälle ametlikult tegutsemisvabaduse.

Niisugused on faktid, millele võiks lisada veel rea teisigi. Need tõi asjad kõnelevad selget keelt. Need ei nõua üksnes silmaspidamist, vaid ka järelduste tegemist nii valitsusvõimude kui ka kõikide rahvusteadlike eestlaste poolt.

2. Eesti, Soome ja Baltoskandia.

Eesti ja Soome suhted ühelt poolt ning Baltimaade ja Skandinaavia koostöö küsimus teisalt on viimasel ajal leidnud ajakirjanduses korduvalt käsitlest.

„Üliõpilaslehes“ seab prof. J. Mägi ste küsimuse — „Mis ma mõleksin Eesti-sõbralise soomlasena? — ja vaadelnud lähemalt Soome laiemate ringkondade ükskõiksust Eesti suhtes, tähendab: „Eesti-sõbralise soomlasena ma määrgiksin, et eestlaste ja soomlaste vennalikkude vahekordade arengule on tõkestuseks eriti soomlastega kauemini kokku puutunud eestlaste kaunis üldine kogemus: rahvuslikult harilikult väga iseteadlik soomlane on üleolev ja parimal juhul haletsevalt kaasatundlik eestlaste suhtes. Erandeid muidugi on Eesti sõrust tõi siset võtate soomlaste seas, kuid erandid ju ainult kinnitavad reegleid.“

Niisugune suheteavaldus pole kahe suveräänse rahva sõbrtsemisel kuigi hea kittaine. Soomlasena soovitaksin soomlasil tõi siset kaaluda eestlaste alahindamise küsimust vähemalt see võrra, kui see on kahjulik soomesoolise kultuuri võidukäigule maailma rahvaste peres.“

„Uus Sõna“ märgib artiklis „Sõprus, vastolud, eelarvamused“, et mõõdunud „Kalevala“-pidustused viisid korraks jälle mõtted tavalisest teravamalt Eesti ja Soome vahekordade juurde.

Leht tähendab, et eestlaste ja soomlaste lähenemise suurem takistus peitub Soomes juhtival kohal oleva vanema põlve rootsimeelsuses ning et Soomes nähakse Eesti ja Skandinaavia orientatsiooni nagu võistlejaid, ja jätkab:

„Küsimus seisab nüüd selles, kas niisugune olukord peab igavesti kestma?“

Meie arvates seda olla ei tohiks. Balti

riikide ja Skandinaavia orientatsiooni teineteisele vastuseadmine, nende kahe omavaheline võistlemine ei tohi mitte igavesti püsida. Need orientatsioonid tulevad lepitada.

Sel alal langeb suur töö ja suur vastutus nii meile, eestlastele, kui ka soome rootslastele. Kui meie omavahel välispoliitilistes orientatsioonides ja kultuuri-sümpaatiates leiaksime mingi ühise keele — siis oleks võidetud üks olulisi takistusi, mis keelaevad praegu nn. Balti ja Skandinaavia orientatsioone liitumast üheks Baltoskandia orientatsiooniks. Või vähemalt, et üha süvenevast Balti riikide koostööst võiks osa võtta ka Soome, ilma et Skandinaavia orientatsiooni pooldajad sellest kohe armukadedaks muutuksid.“

Nii Eesti-Soome suhete tihendamiseks kui ka Baltoskandia koostöö teostamiseks on suuri raskusi. Kuid need raskused ei tohiks heidutada nende põhimõtete eest võitlemist. Sest Eesti-Soome kultuurkonna väljaarendamiseks on paratamatult vajalik Eesti ja Soome kõige lähedam koostöö, Balti ja Skandinaavia riikide koostööd aga nõuab nende kui väikeriikide seisukoht ekspansiivsete suurvõimude vahel.

„Kadakad“ ja „pajuvenelased“ ilmuvad päevavalgele.

Kuidas meil väljasurevad sakslased eestlaste hulgast senini juurdekasvu on soetanud, see on selgunud ilmekalt nüüd, kus ellu viiakse rahvusse kuuluvuse aluste määramise seadust. Nii on ajalehtede teatel Kuresa aares selgunud, et sealse saksa algkooli 66 õpilasest kuuluvad eesti rahvusse 20 õpilast, kelle vanemad tembeldavad end sakslasteks ja lasevad lastel õppida saksa koolis. Seega ligi 30% saksa kooli õpilastest on pärit eesti veresideme hääle unustanud eesti perekondadest.

Veel kummalisem lugu on ilmseks tulnud Viljandis „pajuvenelastega“. Sealse apostliku õigeusu kiriku täiskogus võeti hiljuti vastu otsus, millega lõpetatakse kirikus venekeelsete jutluste pidamine. Osa koguduse liikmeid on aga selle otsuse puhul esinenud mitropoliidile protestiga, paludes otsuse muutmist. Protestipalvele allakirjutanud 49 isikust on suurem osa eestlased, muuhulgas ka üks riigiametnik!

Kadaklus ja pajuvenelus vajavad meil nähtavasti veel rookimist. Et enam ei korduks eeltöödu taolisi häbistavaid nähteid, tuleb rahvusteadlike eestlastel kuulutada alastamatu sõda kõikidele kadakluse ja pajuveneluse avaldustele.

Ed. Salurand.

Ilmub 10 korda aastas. Tellimishind: aastas Kr. 3,—, poolaastas Kr. 1,70.

Tegev ja vastutav toimetaja Ed. Salurand.

Toimetuse liikmed: A. Joasalu, Edg. Kant, M. Meusi, H. Moora ja K. Sürgava.

Väljaandja: Tallinna Eesti Rahvustlaste Klubi.

Trükitud „Edu“ trükikojas Tallinnas, Vene tän. 16. 1935.

- **JALANÕUDE**
kevaduudised üllatavad Teid
oma elegantsusega.
- **JALANÕUDE**
vorm on õige ja seepärast nad
ei rõhu jalgu.
- **JALANÕUD**
on läbimüügil **1 kohal** ja
see kõneleb nende kõrgest headusest.

Soovitame oma tööstusest igasuguseid

plekk-kaupu; ämbreid,
kilutoose jne.

A/S. „NORMA“

Pleki ja litograafia tööstus

Tallinn, Narva mnt. 19.

EESTI TÖÖS ON EESTI TULEVIK!

K A L E V I D

P U U V I L L A S E D

R I I D E D

S I I D

K U N S T S I I D

N I I D I D

A.-S.

K R E E N B A L T